

STOKLASOVÁ, B. et al. Oborové brány

Soňa Makulová / e-mail: makulova@fphil.uniba.sk

Publikácia *Oborové brány* predstavuje jeden z mimoriadne užitočných výstupov projektu *Koordinovaná tvorba odborových informačných brán pre oblasť výskumu : koordinácia, hudba, knihovníctvo a informatika*, ktorý riešila Národná knižnica ČR v spolupráci s Ústavom informačných štúdií Karlovej univerzity v rokoch 2004–2008.

Cieľom projektu bola koordinácia tvorby odborových brán v českých knižniciach a vedeckých a výskumných pracoviskách, ako aj vytvorenie odborových brán pre odbory hudba a knihovníctvo a informatika. Je potešiteľné, že výsledok riešenia prezentuje aj uvedená monografia, ktorej kolektív autorov pod vedením Bohdany Stoklasovej prezentuje celý rad cenných skúseností ako z oblasti teoretickej, tak aj praktickej. Ako aj Bohdana Stoklasová zdôrazňuje v predhovore, autori vychádzali už z cenných poznatkov získaných pri tvorbe *Jednotnej informačnej brány (JIB)* a zahraničných projektov (napr. Európsky projekt *Renardus*), a pri tvorbe koncepcie sa rozhodli pre plnohodnotné odborové brány pre celé univerzum poznania, čím odpadá nutnosť zbytočného prechádzania centrálnym vstupom JIB, ale na druhej strane sa využívajú výhody jednotnej koncepcie, štandardizácie, koordinácie metódiky ako aj používaných technológií.

V súčasnosti existujú štyri odborové brány, a to brána **KIV** pre odbor Knihovníctvo a informačnú vedu, na základe ktorej autori vytvorili obecnú metodiku pre tvorbu odborových brán, a odborové brány **MUS** (Hudba), **ART** (Umenie a architektúra) a **TECH** (Technika). Autori vytvorili vynikajúci základ pre tvorbu odborových brán, a preto treba dúfať, že sa postupne vytvoria aj brány pre ďalšie vedné odbory.

Cieľom monografie bolo oboznámiť odbornú verejnosť a ďalších záujemcov o problematiku s teoretickými a praktickými poznatkami pri tvorbe odborových brán a tento cieľ sa im aj podarilo splniť. V monografii nájdeme príspevky, kde sa podrobne vysvetľujú teoretické princípy tvorby odborových brán, ale zároveň je tu aj podrobný popis problémov, s ktorými sa stretli riešitelia projektu pri tvorbe konkrétnych odborových brán.

Úvodná kapitola Martina Ledínského **Oborové brány obecne** predstavuje vstup do sveta odborových brán, vrátane vysvetlenia použitej terminológie, najdôležitejších vlastností odborových brán, ich technického riešenia, zdôvodnenia výberu redakčného systému Plone, paralelného vyhľadávača MetaLib, link servera SFX a pod. Podrobný popis funkcií a jednotlivých častí systému je doplnený obrázkami, ktoré uvedené funkcie názorne demonštrujú.

Je logické, že po úvodnej kapitole nasleduje predstavenie jednotlivých odborových brán. Eva Bartůňková predstavuje podrobne odborovú bránu **KIV pre Knihovníctvo a informačnú vedu**, ktorá sa riešila ako prvá, a preto aj predstavovala určitý prototyp odborových informačných brán. Výhodou bolo, že sa mohlo nadviazať na **JIB** a využiť systém MetaLib, SFX a Plone, výsledky projektu WebArchiv, ako aj prax Knihovničkeho inštitútu Národnej knižnice, ktorý budoval od roku 1953 Knižnicu knihovníckej literatúry (KKL). V kapitole je popísaný rad cenných skúseností získaných pri budovaní brány KIV, ako aj zdôvodnenie jednotlivých riešení (začlenenie portálu Informace pro knihovy – IPK a perspektívy brány v budúcnosti a spolupráca s ďalšími inštitúciami).

Odborovú bránu **Musica (MUS)** zameranú na hudbu a hudobnú vedu popisuje v svojom príspevku Václav Kapsa. Po obsahovej stránke je garantom hudobné oddelenie Národnej knižnice ČR, ktoré využilo tiež skúsenosti z tvorby brány KIV. Cieľom brány je umožniť jednotný prístup ku kvalitným informáciám o hudbe, získavanie dokumen-

to v samotných nahrávkach je umožnené prostredníctvom pridaných služieb SFX. Autor v článku podrobne popisuje vzory, z ktorých brána MUS vychádzala, ako aj jej funkciu a štruktúru. Práca s bránou je podrobne popísaná a doplnená názornými ukážkami jednoduchého a zložitého vyhľadávania, prezerania a ponuky pridaných služieb SFX MUS. Podobne ako v prípade brány KIV je načrtnutá vízia ďalšieho skvalitnenia služieb a spolupráce s príbuznými inštitúciami.

V nasledujúcej kapitole popisuje Květa Hartmanová odborovú bránu **ART pre Umenie a architektúru**. Na jej rozvoji participovali knižnice, ktoré boli členmi združenia **Virtuálna umelecká knižnica (VUK)**. Čiže rozvoj a fungovanie brány musia schváliť všetci členovia združenia, ktoré tvorí 8 knižníc. Brána okrem prehľadávania rôznych informačných zdrojov z oblasti umenia a architektúry prináša aj základné informácie o jednotlivých knižniciach združenia, vrátane výstav a fotogalérií, čím je aj výbornou propagáciou spolupracujúcich inštitúcií. Odborová brána ART oproti pôvodnému projektu VUK obsahuje aj katalógy zahraničných knižníc, súborné katalógy, článkové databázy, licencované databázy, Manuscriptorium a pod. Budúcnosť odborovej brány vidia autori predovšetkým ako v predchádzajúcich prípadoch v dopĺňovaní ponuky informačných zdrojov o zbierky múzeí a galérií a v spolupráci so zahraničnými inštitúciami.

Posledná odborová brána **TECH – Technika a prírodné a aplikované vedy** je podrobne popísaná v príspevku Barbory Ševčíkovej. Uvedená odborová brána je nástupcom Portálu STM Štátnej technickej knižnice a podobne nadväzuje na projekt JIB. K jej špecifikám patrí predovšetkým špeciálny spôsob prístupu pre čitateľov STK k plateným elektronickým zdrojom aj priamo z domu. Odborová brána predstavuje jednotiaci prvok, ktorý vytvoril jednotné vyhľadávacie rozhranie pre rôzne heterogénne zdroje v STK.

Treba oceniť, že kapitoly, v ktorých sa popisujú jednotlivé odborové brány majú jednotnú štruktúru, v ktorých sa čitateľ dozvie, prečo bola odborová brána vytvorená, na čo nadväzuje, komu je určená, aké sú jej špecifiká, funkcie a štruktúra a tiež jej budúcnosť. Všetky príspevky sú doplnené bohatým obrázkovým aparátom, ktorý vhodne dopĺňa sprievodný text, a tak majú kapitoly veľkú výpovednú hodnotu.

V závere publikácie Eva Bartůňková zovšeobecňuje skúsenosti a námety, ktoré sa získali pri tvorbe odborovej brány KIV, ktorá ako prvá predstavovala aj istý prototyp pre tvorbu ďalších brán a viedla k tvorbe metodiky, ktorú mohli využiť tvorcovia ďalších brán. Metodika **Doporučenie k tvorbe odborových brán** je dostupná v Infoportáli JIB – Jednotná informačná brána. V kapitole je okrem východísk a zdrojov pre odborovú bránu názorne popísaná aj stratégia odborovej brány a úlohy, s ktorými treba počítať pri riešení. Výhodou je, že autorka vychádza z vlastných skúseností, a preto kapitola predstavuje vynikajúcu metodickú pomoc pre záujemcov o danú problematiku zároveň s odkazmi na ďalšie relevantné zdroje a kontakty.

Marie Balíková sa v svojom príspevku venuje odborovým bránam z pohľadu vecného sprístupnenia. Predstavuje nástroje vecného sprístupňovania, ktoré nie sú štandardizované, jednotlivé systémy sa pri voľbe nástrojov dosť výrazne líšia. Pri tvorbe univerzálnej informačnej brány JIB aj odborových brán sa využila kategorizačná schéma pre potreby Konspektu, ktorá sa skladá z troch hierarchických úrovní. Autorka sa v článku zaoberá celým radom problémov, ktoré bolo treba doriešiť v súvislosti s aplikáciou Konspektovej schémy. V kapitole je množstvo ukážok a praktických príkladov riešenia používaných v jednotlivých systémoch. V záverečnej kapitole sa Martin Ledínský venuje odborovej bráne KIV v kontexte ďalších informačných zdrojov. Ide predovšetkým o portál **Informace pro knihovny**, ktorý vytvára Knižovnícky inštitút NK ČR a je súčasťou webových stránok NK ČR. Technické riešenie uvedeného portálu sa vyvíjalo od statických HTML stránok až po dnešný redakčný systém, ktorý plne neumožňuje všetky funkcie kladené na profesionálny redakčný systém (RSS, archív noviniek a pod.). V budúcnosti sa uvažuje o prechode na redakčný systém Plone, čo bude ale pomerne náročné vzhľadom na migráciu niekoľko tisíc dokumentov. Podrobne popisuje aj portál **Elektronické študijné**

texty, ktorý vytvára Ústav informačných štúdií a knihovníctva Karlovej univerzity.

Záver publikácie je doplnený o zoznam literatúry, ktorý poskytuje ďalšie cenné informačné zdroje záujemcom o hlbšie štúdium problematiky, ako aj o resumé v jazyku anglickom. Predložená monografia **Oborové brány** predstavuje cenný materiál, ktorý by mal tvoriť súčasť fondu každej knižnice. Treba dúfať, že sa podarí doviest' tento ambiciózny projekt do úspešného konca a naši používatelia budú môcť využívať plnohodnotné vstupy do všetkých odborových brán ľudského poznania.

Prof. PhDr. Soňa Makulová, PhD.,
Katedra knižničnej a informačnej vedy
Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave